

DEMÀ
Josep Ramoneda

Salvador Cardús

De tribus educadores

Fa una dotzena d'anys, en el llibre *Aprendre a viure* (Columna, 2005, edició original en espanyol del 2004), José Antonio Marina va posar en circulació –i va fer fortuna– un refrany africà que diu que per educar una criatura fa falta la tribu sencera. La idea fonamental de Marina en aquest assaig era que, vista l'enorme complexitat actual del procés educatiu, cal la mobilització educativa de tota la societat civil: cal que tothom eduqui, des de tot arreu i de totes les maneres possibles. És a dir, cal la “tribu” sencera.

ÉS OBVI, DONCS, que la metàfora de la tribu tal com l'empra Marina, ni que tingui origen en un proverbi africà, no pretén recomanar el retorn a una vida tribal –si és que aquesta expressió, en la seva dimensió antropològica, té cap sentit–, sinó que apunta al necessari compromís educatiu del conjunt d'institucions i actors de la societat actual. I encara convé afegir-hi una precisió: ja és tota la “tribu”, tots els agents socials, els qui estan educant les nostres criatures. El problema, en tot cas, és que ho fan sense consciència del seu paper i sovint, per tant, de manera irresponsable. El que reclama Marina, amb tot el seny del món, és que vista aquesta gran obertura del procés educatiu en les societats actuals, tot-hom actuï amb responsabilitat.

ÉS PERAQUESTES RAONS que m'ha estranyat el mullader que s'ha fet per la resposta que Anna Gabriel, diputada de la CUP, va fer a *El suplement* de Catalunya Ràdio. Primer, perquè s'han agafat les seves paraules com si es tractés d'una doctrina de la CUP, quan eren unes reflexions caçades al vol, expressades com a opinió personal. “Jo crec que em satisfaria”, deia Gabriel en relació a un hipotètic model de vida comunal, amb una gestualitat facial –en el vídeo promocional– que expressava clarament el caràcter especulatiu de les seves paraules. Gabriel no necessita intèrprets, i menys que jo en faci. Però el gran escàndol públic que s'ha organitzat forçant el sentit d'unes declaracions com aquestes, al marge de si ja és o no el que es buscava, és ridícul.

EN SEGON LLOC, l'escàndol és exagerat perquè aquest model comunal suggerit per Gabriel és ben antic. Ja va ser defensat fa anys en el marc de les subcultures *hippies*, i també ha estat seguit per col·lectius familiars guiats pel desig d'una vivència profunda del cristianisme i pels seus principis de solidaritat i fraternitat. Ara bé, la vida comunal, precisament

CRISTINA CALDERER

.....
La tribu educadora en cap cas és, com potser va suggerir Anna Gabriel, el grup familiar ampliat. En una societat oberta tot educa

perquè afegeix complexitat emocional i d'organització en un context general que no l'afavoreix, és més exigent en l'establiment de vincles duradors i sol donar lloc a una estructura més tancada, ni que es fonamenti en principis rupturistes. En aquest sentit, la vida en comuna no tan sols no s'escapa del caràcter conservador o de la suposada lògica perversa d'un món més petit que Gabriel atribuïa a la família nuclear, sinó que els pot accentuar.

DES DEL MEU PUNT de vista, el debat educatiu més rellevant no és sobre el tipus d'organització familiar. El gran desafiament és l'actual desconfiança que tenim en la tribu, en el sentit de comunitat educadora de Marina, i en els comportaments sobreprotectors que provoca. Una protecció que, paradoxalment, afebleix el caràcter dels individus i els fa més dòcils. La tribu educadora en cap cas és, com potser va suggerir Gabriel, el grup familiar ampliat. En una societat oberta com la nostra tot educa, i la “perversió” és qualsevol voluntat d'adoctrinament, de clausura, d'aïllament. La dificultat és formar individus lliures i amb criteri propi. Qualsevol que hagi estat pare o mare, en una família nuclear o en una comuna, sap que –afortunadament– no té cap garantia d'èxit a l'hora d'inculcar la seva pròpia ideologia en els fills. Ni tan sols si és una ideologia anticapitalista.